

prebivalstva, gospodarstva in storitvenih dejavnosti. Domnevata, da bo na podeželju še naprej upadalo število prebivalcev, njegova vloga pa ne bo le primarna proizvodnja. Podeželje bo čedalje bolj odvisno od mestnih središč, ki bodo vanj usmerjala tudi del svojih prostočasnih dejavnosti. Povečal se bo pritisk na naravno in kulturno dediščino, ki je značilna za podeželje.

V knjigi pa so predstavljeni tudi predlogi možnih izhodišč, ciljev in ukrepov za skladnejši regionalni razvoj slovenskega podeželja. Med drugim se zavzemata za diverzifikacijo dejavnosti na podeželju, za povečanje funkcijske raznolikosti podeželskih naselij, za izboljšanje gospodarske strukture, za pomoč pri razvoju domačih proizvodnih potencialov in za vzpostavitev partnerskih odnosov med mesti in podeželjem. Dragoceni sta preglednici 42 in 43, ki prinašata seznam 1000 najboljše in 1000 najslabše ocenjenih naselij po seštevku točk delnih sintez in celovite sinteze (strani 157–182).

V sklepnih razmišljanjih so nakazani glavni problemi našega podeželja in možnosti ter potrebe njegove vključitve v hitrejši gospodarski razvoj. Sledi obsežen seznam virov in literature, slik in preglednic. Knjiga je bogato opremljena z najrazličnejšim dokumentarnim gradivom. Med 50 zemljevidi (kartogrami) je kar 23 dvostranskih v merilu 1 : 850.000, kar omogoča razločevati razsežnost prikazanih pojavov. Kartografske priloge so izdelali P. Frantar, J. Fridl, I. Sajko in A. Perpar. Odlične pokrajinske fotografije, med katerimi je sedem celostranskih, poživljajo besedilo in opozarjajo na enkratne in neponovljive lepote podeželja. Predgovor k študiji je napisal Lojze Gosar, ki je bil ob Milanu Orožnu Adamiču tudi recenzent dela. Povzetek je prevedel v angleščino Wayne J. D. Tuttle, za oblikovanje pa je poskrbel Drago Perko. Izid knjige je podprlo Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport Republike Slovenije.

Knjiga Členitev slovenskega podeželja je temeljno delo, s katerim moremo poglobljeno dojemati njegovo vsebinsko razsežnost in številna prepletanja med pojavi in soodvisnosti med problemi, ki se pojavljajo pri vsakokratnem gospodarskem razvoju. Knjiga ponuja neposreden vpogled v sodobne prostorske in socialne ter gospodarsko-geografske procese, obenem pa nakazuje potrebe in ukrepe za njegovo neposredno povezanost z vitalnimi urbanimi središči. Knjiga ne ponuja samo odličnega in celostnega pogleda na naše podeželje, temveč nas s poglobljeno vsebino seznanja, kako potreben in koristen je celosten pristop za razumevanje in razjasnjevanje prostorske stvarnosti. Ne samo podeželje, tudi drugi pokrajinski sistemi bi zaslužili podobno, podrobno in izvirno preučitev. Predstavljeno delo naj bo spodbuda za nove poglobljene študije, ki bodo koristne tako aplikativnim kot tudi temeljnim znanstvenim področjem.

Milan Natek

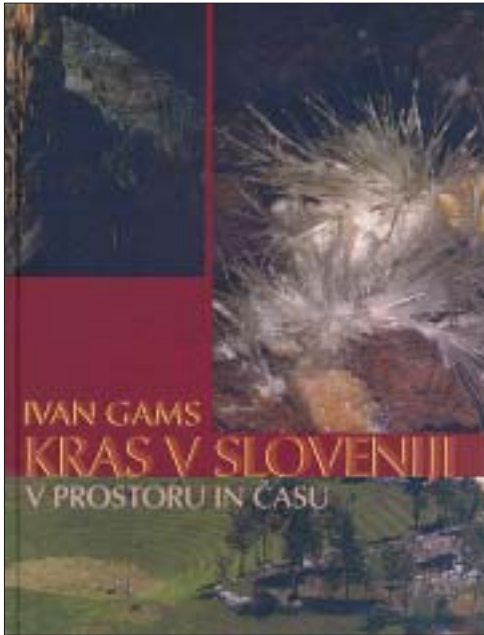
Ivan Gams:

Kras v Sloveniji v prostoru in času, 2. pregledana izdaja

Ljubljana 2004: Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU, Založba ZRC, 515 strani, ISBN 961-6500-46-5

Odkar je akademik Ivan Gams napisal svojo prvo monografijo o krasu, je minilo že veliko časa. Knjiga z naslovom Kras in podnaslovom Zgodovinski, naravoslovni in geografski opis je izšla pri Slovenski matici davnega leta 1974 in bila že kmalu za tem razprodana. Ker so se v naslednjih desetletjih kopičila številna znanstvena spoznanja in odmevna raziskovalna odkritja, je vseskozi naraščala potreba po novem, celovitem pregledu krasoslovja, ki ima na Slovenskem zaradi zgodovinskih okoliščin in obsežnosti krasa prav poseben položaj.

Leta 2003, ob avtorjevi osemdesetletnici, je pri Založbi ZRC končno izšel povsem na novo napisan monografski opis z naslovom Kras v Sloveniji v prostoru in času. O tem, kako potrebna in zaželeno je bila izdaja tovrstnega dela, najbolje priča podatek, da je bila nova monografija razprodana že v nekaj mesecih. Tokrat so se založniki hitro odzvali in v septembru 2004 je pregledana različica knjige ponovno izšla. Glede na predhodno izdajo so v njej številni jezikovni in vsebinski popravki, dodani pa so še nekateri najnovejši podatki o raziskavah kraškega podzemlja. Pri popravkih so sodelovali številni strokovnjaki, v največji meri krasoslovci z Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU.

Knjiga je razdeljena na osem poglavij, ki jih lahko združimo v dva širša sklopa. Prvih sedem poglavij pripada občemu krasoslovju, medtem ko je osmo, najobsežnejše poglavje, namenjeno regionalni predstavitvi krasa v Sloveniji.

V začetnem poglavju nas avtor seznanja s podrobno razlago porekla beseda kras, z začetki in razvojem krasoslovne znanosti ter z različnimi klasifikacijami krasa.

Voda na krasu je najprej predstavljena kot nadvse redka in zato dragocena dobrina. Poglavje o kraški hidrografiji se nato nadaljuje z ugotavljanjem vpliva različnih kamnin na vodno pretakanje ter s pregledom kraške hidrografske conalnosti in teorij o pretakanju vode v krasu. Ob tem so predstavljeni kraški izviri, ponori, jezera in reke ter njihov vodni režim.

Sledi močno prenovljeno poglavje o kraških procesih s težiščem na korozijskem raztapljanju v različnih geografskih razmerah. Podrobno je razložen tudi proces odlaganja lehnjaka

Poglavje, v katerem je opisano kraško podzemlje, se nekoliko nenavadno začne s arheološkega in etnološkega vidika. Kraške votline so namreč najprej predstavljene kot nekdanja bivališča in zatočišča, kot kulturni objekti ter kot viri rud, vode in ledu. Avtor nam zatem predstavi več primerov vrah in pripovedk, ki so povezane s podzemljem, nato pa oriše zgodovino jamarstva, temeljito obdela nastanek jam in jamskih oblik, vključno s kapniki, ter nas ob koncu seznanja še z jamskim podnebjem in svojevrstnim jamskim živalstvom.

Peto poglavje prinaša pregled površinskih kraških pojavov od drobnih skalnih oblik prek vrtač in uval do kraških polj. Seveda so navedene in razložene tudi vse reliefne oblike, ki nastajajo na stiku zakraskelih kamnin z nekraškimi.

Priljubljena tematika, h kateri se avtor pogosto vrača, je vpliv človeka na spreminjanje krasa. Podrobno in s številnimi primeri razloži, koliko truda je bilo treba vložiti v prilaganje skopih in kamnitih kraških tal za kmetijsko proizvodnjo. Seveda ni mogel mimo mlajšega procesa opuščanja kmetijskih zemljišč in njihovega zaraščanja v gmajno in gozd. V sklepnem delu poglavja obravnava tudi jamski turizem ter problematiko in posebnosti varstva okolja na krasu.

Sledi krajše sedmo poglavje, ki prinaša spoznanja o razmerah in razvoju krasa v daljni in bližnji geološki preteklosti.

Drugi del knjige, strnjen v osmo poglavje, je kot že rečeno posvečen regionalnemu pregledu kraša v Sloveniji. Seveda so največje pozornosti deležna klasična kraška območja Slovenije, na primer Kras, Postojnska kotlina, Notranjsko podolje, kraška polja Dolenjske in visokogorski kras Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp. Iz pregleda ostalih kraških območij, na primer osamelega kraša in fluviokraša, je razvidno, da so nekatera območja še vedno slabo poznana in raziskana.

Knjigo končujejo: obsežen seznam virov in literature, krajši povzetek v angleškem jeziku, kazalo kraških občnih imen in krasoslovnih terminov ter krasoslovni slovarček.

Ob koncu velja poudariti, da knjiga ponuja veliko več kot sicer obljublja v naslovu. Predstavljena snov ima morda res težišče na slovenskem krasu, vendar to nikakor ne pomeni, da v knjigi niso zajeti primeri s celega sveta. Poleg besedila velja posebej pohvaliti izredno kakovostne barvne fotografije, zemljevide, jamske načrte in skice. Drobne napake, ki so se prikadle tudi v drugo, popravljeno izdajo, vsaj do neke mere opravičuje zares izjemna množica zbranih podatkov.

Knjiga je dragocen prispevek, po katerem bodo radi zsegali tako strokovnjaki kot tudi mnogi ljubitelji kraškega površja in podzemlja v Sloveniji in drugod.

Mauro Hrvatin

Tomaz Podobnikar, Drago Perko, David Hladnik, Marko Krevs, Marjan Čeh, Zoran Stančič (uredniki): Geografski informacijski sistemi v Sloveniji 2003–2004

Ljubljana 2004: Založba ZRC, 373 strani, ISBN 961-6500-48-1

Zbornik je, kot je zapisal uredniški odbor v uvodniku (str. 9), »... presek trenutnega stanja uporabe geografskih informacijskih sistemov (GIS) v Sloveniji...« z napovedmi in usmeritvami razvoja v prihodnjih letih. V zborniku je 38 recenziranih člankov, ki predstavljajo znanstvene, strokovne in tehnične dosežke s področja geografskih informacijskih sistemov. Število avtorjev člankov (63) in njihova poklicna raznolikost dajeta vpogled v razmah tovrstnih raziskav in razširjenost njihove uporabe.

Obsežen del zbornika je tokrat posvečen daljinskemu zaznavanju, in še posebej visokoločljivostnemu daljinskemu zaznavanju. Pri tem so izpostavljene tehnike obdelave, pričakovani rezultati in možne omejitve. Med temi prispevki izpostavimo dva, kjer med avtorji najdemo tudi geografe. Franci Petek (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) s sodelavci predstavlja uporabnost starih letalskih posnetkov pri ugotavljanju sprememb rabe tal, Žiga Ramšak (Inštitut za antropološke in prostorske študije ZRC SAZU) pa skupaj s Kristofom Oštirjem predstavlja način klasifikacije satelitskih posnetkov za določanje pokrovnosti. Ko govorimo o rabi tal, naj omenimo še dva negeografska prispevka. Marjan Duhovnik (Geodetska uprava Republike Slovenije) predstavlja projekt *CORINE Land Cover 2000* v Sloveniji, Rada Rikanovič pa izkušnje pri uporabi *CORINE Land Cover* na Geološkem zavodu Slovenije.

Za geografe, ki se ukvarjajo z prostorskim planiranjem, je na primer zanimiv prispevek Katje Oven (Geodetski inštitut Slovenije) s sodelavci Spletna kartografije in prostorsko načrtovanje, za tiste, ki jih zanima zgodovinska kartografija, pa prispevek Daliborja Radovana (Geodetski inštitut Slovenije) in Renate Šolar (Narodna in univerzitetna knjižnica) o starih kartah Narodne in univezitetne knjižnice na internetu. Za preučevalce naravnih nesreč sta zanimiva predvsem prispevek Marka Komaca (Geološki zavod Slovenije), ki z uporabo probabilistične metode ugotavlja ogroženost zaradi zemeljskih plazov, in prispevek Polone Zupanič (Agencija Republike Slovenije za okolje, Urad za seizmologijo) s sodelavci, ki predstavljajo uporabo GIS-a pri potresni mikrorajonizaciji Mestne občine Ljubljana. V Zborniku so tudi prispevki, zanimivi za tiste, ki se ukvarjajo z geografijo prometa, saj je objavljen tudi članek Avtobusni geografski informacijski sistem, katerega soavtor je Matej Gabrovec (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU). Na svoj račun bodo prišli tisti, ki jih zanima geografija poselitve, saj je Marko Krevs (Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani) napisal prispevek o geoinformacijski podpori pri opredeljevanju strnjene in razpršene poselitve. Ne manjkajo tudi prispevki s področja varstva okolja, med katerimi naj omenimo le prispevka geografov. Peter Frantar in Irene Rejec Brancelj (Agencija Republike Slovenije za okolje) pišeta o evropskem okoljskem informacijskem sistemu, Peter Frantar